

Taal is teamwerk! Samen werken aan taalvaardigheid

“We verbeteren de beheersing van Nederlands en rekenen onder mbo-studenten. We zorgen dat de kwaliteit van docenten die Nederlands en rekenen geven versterkt wordt. Onderwijs in het mbo wordt immers vormgegeven in multidisciplinaire onderwijsteams. [...] Basisvaardigheden worden niet alleen onderwezen in daartoe ingerichte vakken. Ook in de beroepsgerichte vakken komen ze aan de orde. Ook de docent die studenten leert lassen of grafisch vormgeven, draagt in zijn lessen bij aan de beheersing van beroepsgericht Nederlands of rekenen. [...] Zo doen we het karakter van het mbo het meeste recht.”

Uit: Kamerbrief ‘Inzet Werkagenda mbo’ van Minister Dijkgraaf van OCW (20 oktober 2022)

Op deze studiedag besteden we aandacht aan manieren waarop teambreed aan taalvaardigheid gewerkt kan worden. Welke werkvormen en materialen bevorderen de taalvaardigheid van de studenten? Wat voor soort interventies gericht op taalontwikkeling in de opleiding zijn zinvol? Hoe overtuig je je vakcollega’s van het belang van een gezamenlijke taalaanpak?

Programma studiedag 3 februari 2023

De Eenhoorn Amersfoort

9.30 - 9.45	Opening
9.45 -10.15	Ruimte in de regels & anders verantwoord: Kansen voor taal Natascha Prins, Ilse Hofman, MBO Raad
10.15 -10.45	Alles is taal – eerste stappen naar taalbeleid Meike Korpershoek, Alderic Weijs, Irma van der Grijn, ROC van Amsterdam en Flevoland
10.45-11.15	Uitwisseling van ervaringen Tiba Bolle, ITTA
11.15-11.30	Pauze
11.30-12.45	Workshopronde <i>Goede voorbeelden</i>. Keuze uit: • Passchaven van een deur. De aanpak van ROC Mondriaan in samenwerking op taal Marjolein Kool, ROC Mondriaan en Alie Kammenga, De Talengroep • Collega's stimuleren om taalbewust aan de gang te gaan met leesvaardigheid Miranda Hijink en Fleur Basten, ROC van Amsterdam MBO College West • Waar een wil is, is een weg. Taalontwikkeling stimuleren in de beroepscontext Joki Klein Velderman en Carlijn Kleinsman, ROC van Twente
12.45 - 13.30	Lunch
13.30 - 14.00	Professionele ontwikkeling? Teams aan het roer! Patricia Brouwer, Hogeschool Utrecht
14.05 - 15.20	Workshopronde <i>Inspiratie</i>. Keuze uit: • Taal in samenhang met het beroepsonderwijs Alie Kammenga, De Talengroep • Teamtaalspellen. Hoe breng ik de discussie over taalbewust lesgeven op gang? Inge van Meelis en Liesbeth van der Meij, ITTA • Ontrafelen van jouw leren en dat van je collega Marjanne Hagedoorn, Landstede Groep
15.30 - 16.00	Slim samenwerken in het onderwijs: het kan gewoon altijd beter Hanna Lankhorst, Ruben van de Koppel en Floor Vaessen, Lean People

Ruimte in de regels & anders verantwoord(en): Kansen voor taal

Natascha Prins en Ilse Hofman, MBO Raad

Op 1 augustus 2021 is het onderzoekskader voor het mbo herzien waardoor er meer ruimte is gekomen om het diplomabesluit op een andere manier te verantwoorden. Vanuit het Kennispunt Onderwijs en Examinering is vooruitlopend daarop begin 2021 het project 'Lerend Netwerk Anders verantwoord(en) van het diplomabesluit' gestart. Dit netwerk heeft gezamenlijk onderzocht en geëxperimenteerd met 'anders verantwoord(en)'. Geïnspireerd door dit project hebben de taalcoördinatoren van het platform Taal en MBO op 11 november 2022 samen met collega's van examencommissies verkend welke kansen dit mogelijk ook voor het

examineren van Taal kan bieden. In deze inleiding nemen we jullie mee in de ruimte in de regels en de uitkomsten van de bijeenkomst van het platform Taal in Mbo.

Natascha Prins is projectleider van het Kennispunt MBO Taal en Rekenen en heeft daarnaast ook de portefeuille taal en rekenen binnen de afdeling Strategie & Onderwijs van de MBO Raad. Vanuit die rol adviseert ze scholen bij de implementatie van wet- en regelgeving, organiseert zij kennisdeling en ondersteunt zij netwerken.

Haar expertise op het gebied van taal en rekenen in het mbo zet ze graag in voor de verschillende platforms waaronder ook het Platform Taal in Mbo.

Ilse Hofman is beleidsadviseur bij het Kennispunt MBO Onderwijs en Examinering van de MBO Raad. Vanuit die rol adviseert ze scholen bij de implementatie van wet- en regelgeving, organiseert zij kennisdeling en ondersteunt zij netwerken. Haar expertise op het gebied van examinering in het mbo combineert ze graag met haar passie voor onderwijsinnovatie. In haar betrokkenheid bij het lerend netwerk Anders Verantwoord(en) van het Diplomabesluit en het project Anders Verantwoord(en) van Bewijsmateriaal #LLO komt dit samen.

Alles is taal: Eerste stappen naar taalbeleid

Meike Korpershoek, Alderic Weijs, Irma van der Grijn, ROC van Amsterdam en Flevoland

'Aandacht voor taalvaardigheid en geletterdheid moet hoger op de agenda'. Met die wens richtte het ROC van Amsterdam en Flevoland een taskforce taal op, met als opdracht een aanzet te maken tot taalbeleid. We spraken met mensen van binnen en buiten de organisatie om te inventariseren wat er al gebeurt op taalgebied en van welke goede voorbeelden we zouden kunnen leren. Ook analyseerden we examendata. Dit alles resulteerde in de rapportage 'Alles is taal' met adviezen voor de directeuren onderwijs, die allemaal zijn overgenomen. Tijdens deze presentatie delen we onze bevindingen en vervolgstappen.

Irma van der Grijn is programmanager Intensieve Taal voor het gehele ROC van Amsterdam en Flevoland (ROCvA-F). Hiervoor was zij directeur Educatie en Inburgering. Zij is lid van de kerngroep Educatie en Inburgering bij de MBO Raad.

Alderic Weijs is Coördinator Generieke Vakken bij MBO College Lelystad en Coördinator Taal en Rekenen voor het ROCvA-F. Vanuit deze rollen leidt hij en neemt hij deel aan verschillende projecten en groepen rondom taal en rekenen binnen en buiten het ROCvA-F.

Meike Korpershoek is docent Nederlands aan de opleiding Pedagogisch medewerker en Onderwijsassistent van MBO College West. Momenteel leidt zij een project gericht op de geletterdheid van mbo-studenten. Ook schreef ze het boek 'Maak er geen punt van! Feedback geven op schrijfproducten'.

Passchaven van een deur. De aanpak van ROC Mondriaan in samenwerking op taal.

Marjolein Kool, ROC Mondriaan en Alie Kammenga, De Talengroep

Op ROC Mondriaan werken diverse opleidingsteams samen aan aandacht voor taal in de (praktijk)lessen. Teams schaven actief aan hun aanpak en werkvormen totdat het past bij de leerbehoefte van de studenten en de visie van de betreffende opleiding. In deze workshop staan we stil bij de vragen:

- *Hoe geeft ROC Mondriaan in diverse teams vorm aan samenwerking op taal?*
- *Welk effect dit heeft op studenten en docenten?*
- *Hoe betrek je steeds meer collega's en schoolleiders om tot duurzame verandering te komen?*

Je ervaart aan de hand van praktijkvoorbeelden uit o.a. de taalreeks *Bouw* hoe een student het vak leert en tegelijkertijd de taal ontwikkelt en hoe steeds meer collega's betrokken worden en enthousiast raken. We besluiten met de uitdaging om deze betrokkenheid vast te blijven houden.

Alie Kammenga is onderwijsadviseur en trainer bij De Talengroep en ondersteunt scholen bij het vormgeven van activerend en motiverend taalonderwijs. Vanuit haar ervaring als docent Nederlands en NT2 kent ze de lespraktijk van binnenuit. Ze heeft oog voor wat werkt in het mbo en is gericht op ontwikkeling van docenten, teams en schoolleiding bij vraagstukken op het gebied van taaldidactiek, taalbeleid en leidinggeven aan de kwaliteit van flexibilisering en integratie van taal in het beroep. In haar werk stelt ze zichzelf voortdurend de vraag of de student er beter van wordt.

Marjolein Kool is beleidsmedewerker Taal bij ROC Mondriaan. Binnen het team Onderwijs & Innovatie adviseert ze de scholen onder meer over taalonderwijs dat aansluit bij de belevingswereld van de student en bij het beroep. Ze ondersteunt onderwijsteams bij het ontwikkelen en implementeren van taalbeleid en taalbewust vakonderwijs. Ook ontwikkelde ze een reeks beroepsgerichte taallessen voor de School voor Bouw & Infra. Daarnaast is Marjolein projectleider van 'Heel Den Haag Leest', het Leesoffensief voor meer leesplezier en leesbevordering binnen de regio Haaglanden.

De Leeskaarten. Collega's stimuleren om taalbewust aan de gang te gaan met leesvaardigheid
 Miranda Hijink en Fleur Basten, ROC van Amsterdam MBO College West

De opleidingen Pedagogisch Werk en Onderwijsassistent zijn een aantal jaar geleden gestart met het beroepsgericht maken van de lessen Nederlands. Sinds een jaar worden ook de vakdocenten gemotiveerd om aandacht aan taalvaardigheid te besteden in hun lessen met behulp van leeskaarten die ontwikkeld zijn door de docenten Nederlands in samenwerking met het ITTA.

In deze workshop nemen we je mee op onze reis, delen we ervaringen en gaan we samen nadenken over wat je hiervan mee kunt nemen in je eigen team.

Fleur Basten en Miranda Hijink zijn docenten Nederlands aan de opleidingen Pedagogisch Werk en Onderwijsassistent van MBO College West.

Fleur volgt tevens een pre-promotietraject gericht op welke docentinterventies effectief zijn om studenten te laten lezen in de vaklessen.

Waar een wil is, is een weg. Taalontwikkeling stimuleren in de beroepscontext
 Joki Klein Velderman en Carlijn Kleinsman, ROC van Twente

In deze workshop verkennen we of het uitgangspunt 'waar een wil is, is een weg' voldoende is als je met een heel team wilt werken aan taalvaardigheid. Vragen die we daarbij stellen, zijn: Hoe ziet die weg eruit? Welke afslagen, omleidingen en drempels kom je tegen? We nemen je mee in de ervaring van ROC van Twente. En we verwachten allen naar huis te gaan met inzichten (*do's and don'ts*) waar we in onze eigen instelling mee verder kunnen.

De visie van ROC van Twente is samengevat in de titel van het visiedocument *Rekenen en Nederlandse taal? Cruciaal! Een taak van ons allemaal*. Om de samenwerking tussen vakdocent en docent Nederlands

een impuls te geven is in 2020 het project *Taalontwikkeling stimuleren in de beroepscontext* gestart.

Carlijn Kleinsman is onderwijskundige en taalcoördinator bij het College voor Loopbaanontwikkeling en Participatie van ROC van Twente. Joki Klein Velderman is projectleider van het project Taalontwikkeling stimuleren in de beroepscontext.

Professionele ontwikkeling? Teams aan het roer!

Patricia Brouwer, Hogeschool Utrecht

Studenten opleiden vereist teamwerk. Opleidingsteams werken inderdaad steeds meer samen, maar dat draagt lang niet altijd bij aan de onderwijskwaliteit. Vaak regeert de waan van de dag en is er sprake van 'vernieuwen terwijl de winkel openblijft'. In deze lezing gaat Patricia Brouwer in op het samenwerken en professionaliseren in opleidingsteams en wat daar voor nodig is. Zowel voorbeelden als dienstbare inzichten uit recent onderzoek komen aan bod. Onderwijskwaliteit en werkplezier zijn daarbij onderleggers.

Dr. Patricia Brouwer is als senior onderzoeker verbonden aan de lectoraten Werken in Onderwijs en Beroepsonderwijs van Hogeschool Utrecht. Zij is gespecialiseerd in (praktijk)vraagstukken over samenwerken in opleidingsteams, docentprofessionalisering en toekomstbestendig leraarschap. Patricia is nieuwsgierig hoe docenten en opleidingsteams in het beroepsonderwijs zich optimaal kunnen ontwikkelen en op welke wijze de schoolorganisatie hieraan kan bijdragen. Naast haar werk als onderzoeker is Patricia als opleider verbonden aan de corporate academy van Hogeschool Utrecht waar zij bijdraagt aan de professionalisering van docenten en onderzoekers.

Taal in samenhang met het beroepsonderwijs

Alie Kammenga, De Talengroep

Van mbo-studenten wordt verwacht dat zij zich in een snel veranderende maatschappij en arbeidsmarkt een leven lang ontwikkelen. De basisvaardigheid taal is daarbij cruciaal. Door de taal te verankeren in de context van het beroep of burgerschap ontstaan er nieuwe mogelijkheden om te werken aan taal in meer samenhang wat doorgaans zorgt voor meer diepgang. Je krijgt praktische handreikingen om je vak Nederlands samen met je vakcollega's door te ontwikkelen. We staan daarbij stil bij de vragen die een opleidingsteam zich moet stellen:

- Waarom een taal leren in samenhang, wie heeft er eigenlijk baat bij?
- Welke vormen van flexibel en integraal taalonderwijs hebben effect?
- Wat vraagt integraal taalonderwijs van taal- en vakdocenten?

Alie Kammenga is onderwijsadviseur en trainer bij De Talengroep en ondersteunt scholen bij het vormgeven van activerend en motiverend taalonderwijs. Vanuit haar ervaring als docent Nederlands en NT2 kent ze de lespraktijk van binnenuit.

Teamtaalspellen. Hoe breng ik de discussie over taalbewust lesgeven op gang?

Inge van Meelis en Liesbeth van der Meij, ITTA

Het ITTA ontwikkelde activerende werkvormen voor mbo-onderwijsteams die met elkaar afspraken willen maken over hoe zij taal en beroep meer met elkaar kunnen verbinden. Op speelse wijze inventariseren teamleden welke mogelijkheden er zijn om in een opleiding of cluster van opleidingen generiek taalonderwijs te koppelen aan andere vakken en de beroepscontext.

Tijdens deze workshop maak je kennis met verschillende spelvormen, en ervaar je aan den lijve wat elke werkvorm bijdraagt aan bewustwording en draagvlak. We bespreken samen wat deze manier van werken jouw team en jullie studenten te bieden heeft.

Inge van Meelis is adviseur bij het ITTA en auteur van 'Taalbewust beroepsonderwijs'. Liesbeth van der Meij is ook werkzaam als adviseur bij het ITTA en is voornamelijk betrokken bij taal- en NT2-didactiek in het mbo.

Ontrafelen van jouw leren en dat van je collega

Marjanne Hagedoorn, Landstede Groep

Wanneer je meer inzicht hebt in jouw eigen manier van leren en dat van je collega's, kun je samen het didactisch handelen in teamverband veranderen en verbeteren. Meer inzicht helpt om te bepalen hoe je samen met je teamleden nieuwe inzichten op kan doen en andere manieren van (samen)werken kan onderzoeken. In deze workshop ontrafelen we stapsgewijs het leren van jou en je collega's. We presenteren actuele inzichten over formele en informele professionalisering van mbo-docenten en gaan praktisch aan de slag met de tool en de resultaten uit mijn promotieonderzoek.

Marjanne Hagedoorn is practoor bij het practoraat Docentprofessionalisering van Landstede Groep. Het practoraat is een onderzoeksplatform dat zich richt op het ontwikkelen van (praktijk)kennis over het toekomstig docentschap en docentprofessionalisering in het mbo. Daarnaast is zij betrokken bij de beleidsontwikkeling en vormgeving van professionalisering en onderzoek binnen de school en doet zij promotieonderzoek naar professionele ontwikkeling van mbo-docenten bij de Open Universiteit.

Slim samenwerken in het onderwijs: het kan gewoon altijd beter

Hanna Lankhorst, Ruben van de Koppel en Floor Vaessen, Lean People

Een project uitvoeren of iets verbeteren is één ding, maar mensen meenemen in deze verandering is een uitdaging. Mensen zijn namelijk gewoontedieren en houden helemaal niet van veranderen. Wist je dat ons brein zo is ingesteld dat wij altijd de weg van de minste weerstand kiezen? Dat vinden we namelijk veilig en daarmee verminderen we (automatisch) de kans op fouten. Als je (groeps)gedrag wil veranderen, moet je routines loslaten en nieuw gedrag aanleren. Gelukkig leert de ervaring dat je genoeg kan doen om veranderkundig stevig in je schoenen te staan en collega's te activeren. In deze energieke afsluiter van de dag nemen wij je mee in de vijf stappen van gedragsverandering.

Wij zijn Lean People en wij leren mensen slimmer (samen)werken in de rol van interimmanager, projectleider of trainer, vooral in de gezondheidszorg, het onderwijs en de zakelijke dienstverlening. Onze aanpak is persoonlijk, praktisch en resultaatgericht. Daarbij mixen we verschillende elementen uit bijvoorbeeld lean management en scrum, met gewoon gezond verstand, wat creativiteit én veel ervaring.

